

Хвороби гепато-біліарної системи
(алкогольна, неалкогольна
жирова хвороба печінки; хронічні
гепатити; цироз печінки):
діагностика, диференційний
діагноз; принципи лікування,
профілактика, навчання пацієнта.

Кафедра сімейної медицини і терапії ПДМУ

К. мед. н., доц Іваницький І.В.

План лекції

- ▶ 1) Етіопатогенез захворювань печінки
- ▶ 2) Клінічні прояви захворювань печінки
- ▶ 3) Сучасні методи діагностики захворювань печінки
- ▶ 4) Сучасні методи лікування захворювань печінки

Відомо понад 500 метаболічних функцій печінки.

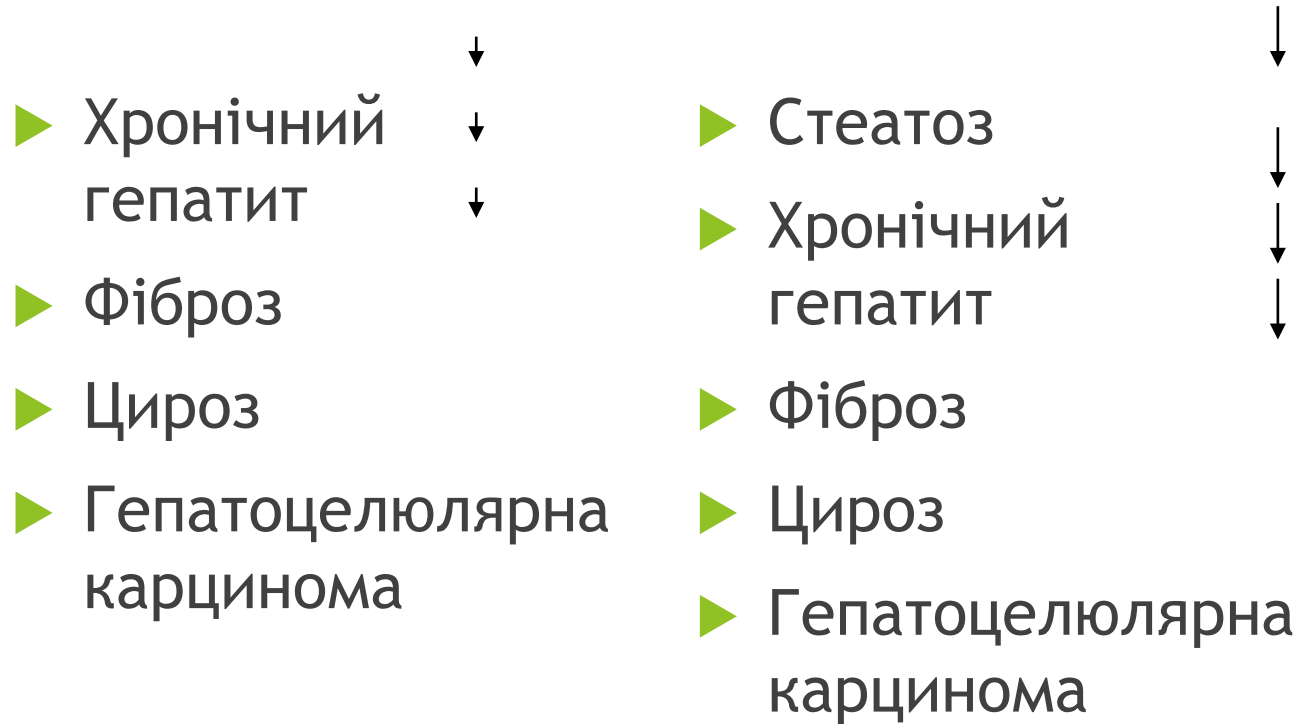
Основні функції печінки:

- ▶ 1. Білковий обмін.
- ▶ 2. Вуглеводний обмін.
- ▶ 3. Ліпідний обмін.
- ▶ 4. Обмін вітамінів.
- ▶ 5. Водний и мінеральний обмін.
- ▶ 6. Обмін жовчних кислот и утворення жовчі.
- ▶ 7. Пігментний обмін.
- ▶ 8. Обмін гормонів.
- ▶ 9. Детоксикуюча функція.

I. Хронічні захворювання печінки за етіологією

- ▶ Вірусні (В, С, D, G)
- ▶ Алкогольні (алкогольна хвороба печінки)
- ▶ Вірусно-алкогольні
- ▶ Неалкогольна жирова хвороба печінки
- ▶ Токсичні
- ▶ Аутоімунні
- ▶ Інші

Прогресування хронічної патології печінки

Хронічний гепатит

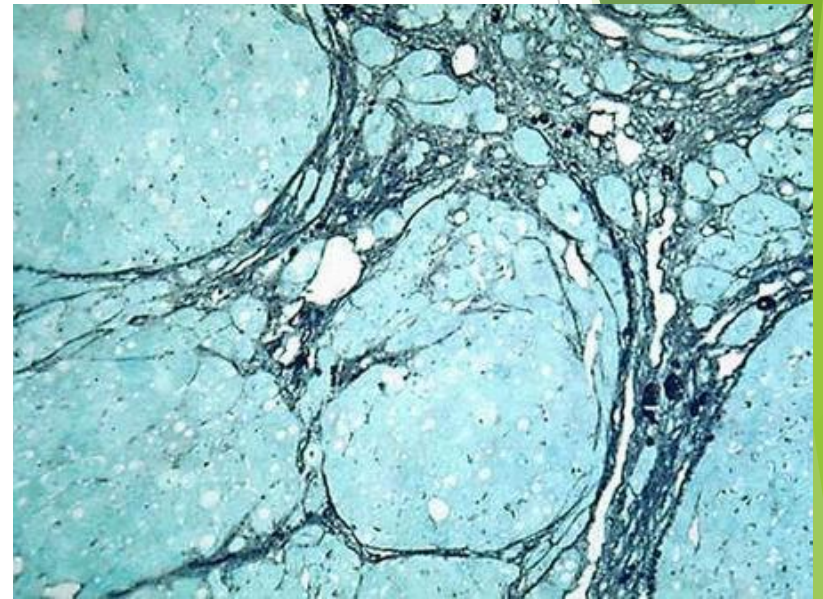
- ▶ дифузне запально-дистрофічне ураження печінки тривалістю більше 6 місяців.

Прогресування хронічних захворювань печінки

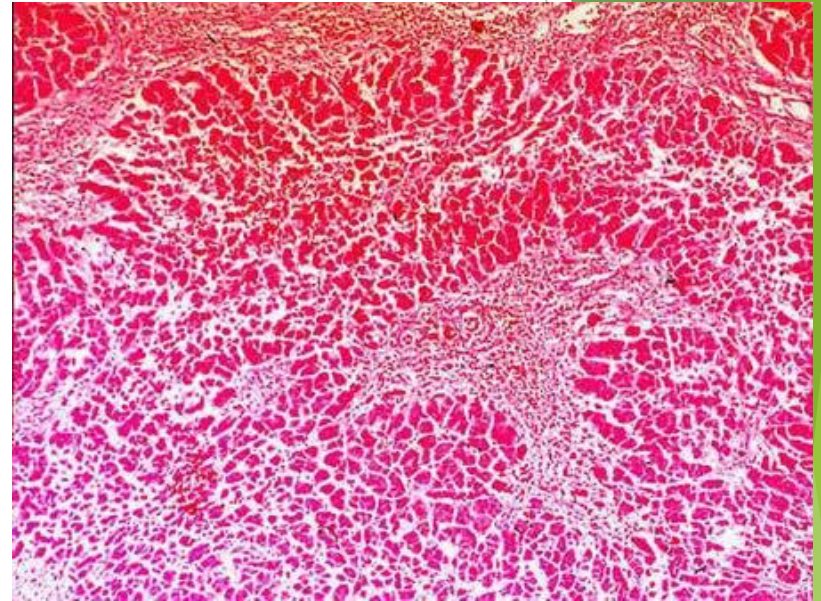
пов'язане з фіброзом паренхіми органу. Трансформація хронічного гепатиту в цироз печінки характеризується активним розростанням сполучної тканини спочатку у портальних трактах, а пізніше і перипортально з порушенням будови печінкових часточок. Структурна перебудова паренхіми і судинної системи органу призводить до функціональної недостатності печінки і портальної гіпертензії. *

* Шерлок Ш., Дули Дж. Заболевания печени и желчных путей /Практическое руководство: Пер. с англ. // Под ред. З.Г. Апросиной, Н.А. Мухина. - М.: Гэотар, Медицина, 1999. - 864 с.

- Основні клінічні прояви пов'язані з відкладанням фіброзної тканини по ходу синусоїдів, що порушує дифузію споживних речовин із судин у клітини печінки. У результаті цього гепатоцити без живлення гинуть, чим підтримують фіброгенез, що ще більше порушує трофіку гепатоцитів.

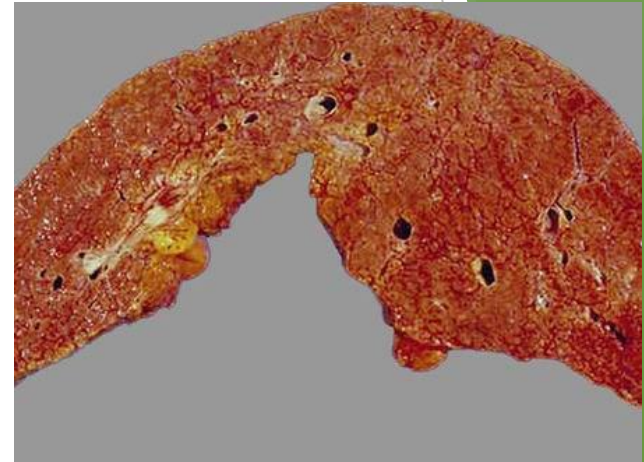
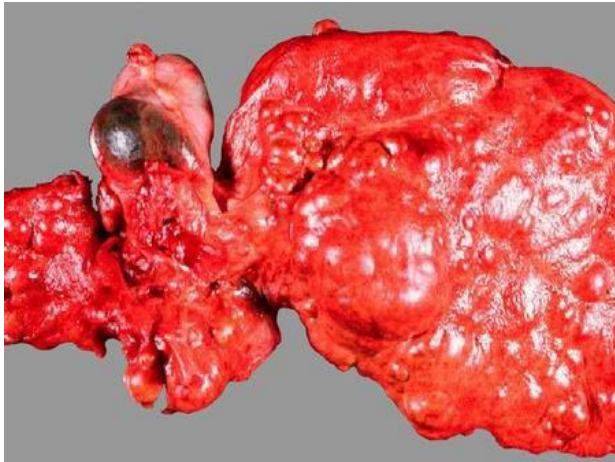
- ▶ Зменшення маси функціонуючих печінкових клітин веде до функціональної недостатності печінки: жовтяниці, диспротеїнемії й інших метаболічних розладів.

Цироз печінки

- ▶ результат різноманітних пошкоджень печінки, характеризується дифузним розростанням сполучної тканини і порушенням будови органу, розвитком печінкової недостатності і портальної гіпертензії.

Цироз печінки
вірусний і алкогольний
(макропрепарати)

Вірусні цирози:

- ▶ HBV: наявні виражені
- ▶ запальні і фібротичні зміни;
- ▶ HCV: помірні/незначні
- ▶ запальні і фіброзні зміни

Алкогольний цироз:
Незначні запальні зміни і фіброз

Алгоритм діагностики ХЗП: анамнез

- ▶ Гострий вірусний гепатит
- ▶ Зловживання алкоголем
- ▶ Професійні шкідливості
- ▶ Тривалий прийом медикаментів
- ▶ Вплив хімічних речовин
- ▶ Патологія жовчовивідних шляхів

Алгоритм діагностики ХЗП: клінічні критерії

Латентний перебіг

- ▶ загальна слабкість
- ▶ зниження працездатності
- ▶ гепатомегалія

Алгоритм діагностики ХЗП: клінічні критерії

Синдроми при
симптоматиці:

- ▶ Абдомінально-больовий
- ▶ диспепсичний
- ▶ інтоксикаційний
- ▶ астено-невротичний

вираженій клінічній

- ▶ гепатомегалії, спленомегалії
- ▶ набряково-асцитичний
- ▶ печінкова енцефалопатія

Диференціально-діагностичні критерії цирозів печінки

- ▶ I. Хронічний гепатит в анамнезі
- ▶ II. Клінічні критерії
  - абдомінально-больовий синдром
  - диспепсичний синдром
  - “малі ознаки ” цирозу

малі ознаки цирозу

- ▶ телеангіектазії на шкірі верхньої половини тулуба;
- ▶ ангіоми у країв носа, кутках очей; еритема долоней;
- ▶ “лакований” набряклий червоного кольору язик;
- ▶ карміново-червоне забарвлення слизової оболонки порожнини рота і губ;
- ▶ зменшення вираженості вторинних статевих ознак, атрофія статевих органів;
- ▶ пальці у вигляді барабанних паличок з гіперемією шкіри навколо нігтів;
- ▶ розширення вен передньої черевної стінки (внаслідок порушення кровотоку в печінці);

- гепато- і спленомегалія
- прояви портальної гіпертензії
- печінкова енцефалопатія
- ▶ дистрофічні зміни внутрішніх органів

Печінкова енцефалопатія

- ▶ нейропсихічний синдром з порушенням інтелекту, свідомості і неврологічними розладами у хворих з прогресуючими захворюваннями печінки, портальною гіпертензією, при штучному портокавальному анастомозі.

Стадії ПЕ

(за В.Т.Івашкіним із співавт., 2001; М.Ю.Надинською, 2001)

Стадія ПЕ	Стан свідомості	Інтелект	Поведінка	Нейром'язові порушення
0 (ла- тентна)	Без змін	Без змін	Без змін	Клінічно не визначається
I (легка)	Зміна ритму сна	Зниження уваги, концентрації	Концентуація особистості, нев-растенія	Зміни почерку, тремор
II (серед ня)	Летаргія	Відсутність відчуття часу, порушення рахунку	Відсутність гальмування, страх, апатія	змазана мова
III (тяжка)	Дезорієн-тація	Нездатність до рахування, амнезія	Неадекватна поведінка	Підвищення рефлексів, спастичність
IV (кома)	Відсутня	Відсутній	Відсутня	Арефлексія

Алгоритм діагностики ХДЗП

лабораторні критерії:

➤ Загальний аналіз крові: при ХГ зміни відсутні/незначні; при ЦП - анемія, лейкоцитоз (лейкопенія), тромбоцитопенія, прискорення ШОЕ

➤ Біохімічний аналіз крові: 1) цитолітичний с-м (гіпербілірубінемія, підвищення рівня трансаміназ), 2) мезенхімально-запальний с-м (підвищення рівнів гамма-глобуліну, тімолової проби, СРБ, серомукоїду, зміни клітинного і гуморального імунітету)

3) холестаза (підвищення рівнів кон'югованого білірубіну, лужної фосфатази, ГГТП, холестерину, бета-ліпопротеїнів, жовчних кислот, фосфоліпідів)

4) с-м печінково-клітинної недостатності (підвищення рівня некон'югованого білірубіну, диспротеїнемія, зниження рівня протромбіну, трансферину, холінестерази і зниження детоксикаційної ф-ї печінки)

Алгоритм діагностики ХЗП

УЗД:

1. Розміри печінки
2. Ехоструктура печінки
3. Діаметр портальної і селезінкової вени
4. Спленомегалія
5. Стан позапечінкових жовчних протоків і жовчного міхура
6. Наявність асциту

Для уточнення вогнищевих змін -
комп'ютерна томографія,
магнітно-резонансна томографія

УЗД

► Жирова дистрофія печінки

■ Хронічний гепатит

Цироз печінки. Симптом підвищеної ехощільності паренхіми печінки з посиленим поглинанням УЗ-хвиль та наявність асцитичної рідини.

ЕГДС

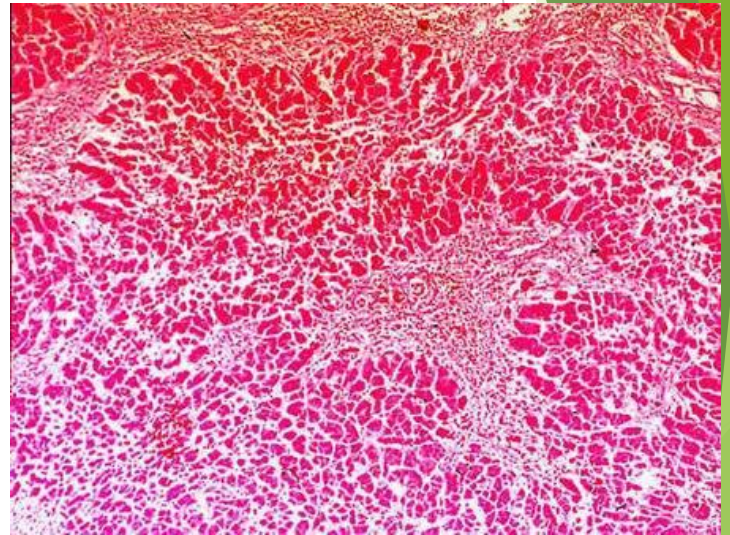
- ▶ Явища гастропатії
- ▶ Варикозно розширені вени стравоходу і шлунка

Алгоритм діагностики ХДЗП

Біопсія печінки з
гістологічним
дослідженням
біоптату:

- ▶ Вираженість
фібротичних змін
- ▶ наявність “матово-
скловидних”
гепатоцитів при
вірусній етіології
- ▶ Наявність телець
Меллорі при
алкогольній етіології

Формулювання діагнозу цирозу

Стадія захворювання оцінюється за ступенем функціональних порушень: стадія компенсації характеризується незначними змінами показників, субкомпенсації - помірними, декомпенсації - вираженими, або за Чайльдом-П'ю стадії компенсації відповідає клас А, субкомпенсації - клас В, декомпенсації - клас С.

Оцінка ступеня важкості цирозу за Чайльдом-П'ю

Показник	Клас А	Клас В	Клас С
Рівень білірубіну, мкмоль/л	34	34-51	Більше 51
Рівень альбуміну, г/л	більше 35	30-35	Менше 30
Протромбіновий індекс, %	90-110	79-60	Менше 60

Оцінка ступеня важкості цирозу за Чайльдом-П'ю

Енцефалопатія	відсутня	виражена	прекома, кома
Асцит	відсутній	легко контролюється	торпідний

- ▶ Кожний показник в градації А оцінюється в 1 бал, градації В - в 2 бали, в градації С - в 3 бали.
- ▶ Клас А - 5-6 балів, клас В - 7-9 балів, клас С - більше 9 балів.

- ▶ Активність процесу в печінці визначається виразністю мезенхімально-запального синдрому: за рівнем аланінамінотрансферази (АЛТ) мінімальній активності процесу відповідає підвищення її рівня до трьох норм, помірній - до 5 норм, вираженій - більше 5 норм.
- ▶ Залежно від клінічних проявів і стану кровотоку печінки в системі воротної вени розрізняють три стадії портальної гіпертензії.

Особливості вірусних гепатитів

Фази розвитку вірусної інфекції:

- ▶ ХВГ В - реплікації, інтеграції
- ▶ ХВГ С - реплікації, латентна

Фаза реплікації:

- ▶ Виражений інтоксикаційний синдром
- ▶ Геморагічний синдром
- ▶ Наявність позапечінкових проявів (ХВГ В і С): артралгії, шкірні прояви, панкреатит, нефрит, гемолітична анемія, тиреоїдит

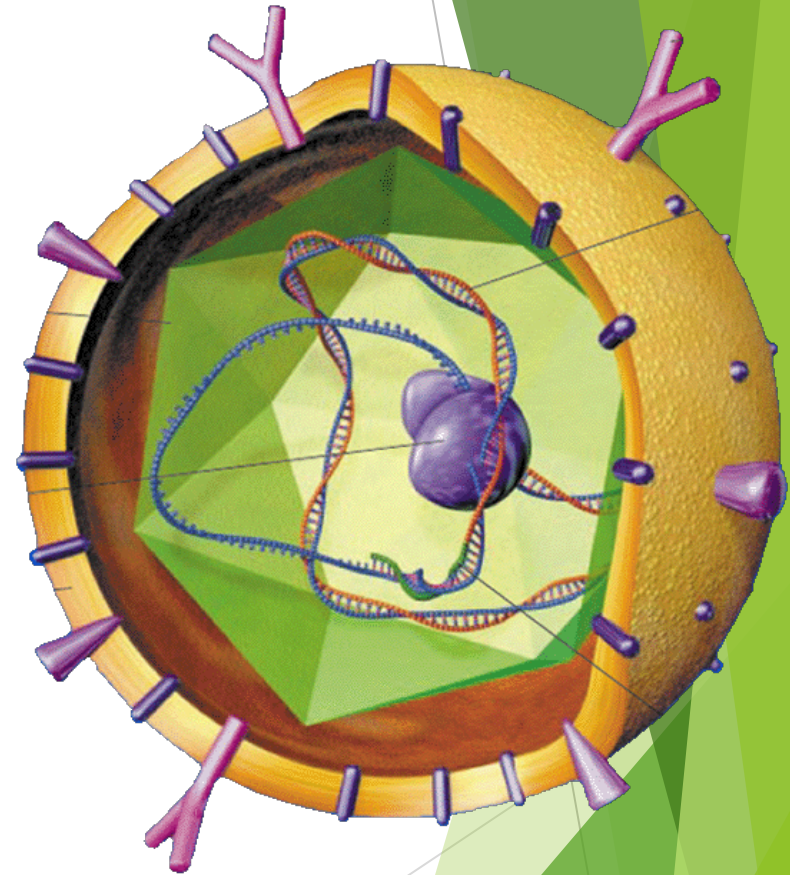
Вірусний цироз печінки:

- ▶ частіше спостерігається в молодому і середньому віці у чоловіків;
- ▶ клінічна картина в період загострення характеризується наявністю вираженого астеновегетативного, диспепсичного синдромів, жовтяниці, лихоманки;
- ▶ варикозне розширення вен стравоходу та геморагічний синдром з'являються частіше ніж при алкогольному цирозі;
- ▶ асцит спостерігається рідше і з'являється пізніше ніж при алкогольному цирозі;
- ▶ частіше є макронодулярним цирозом

Вірусний гепатит В

► Фаза реплікації

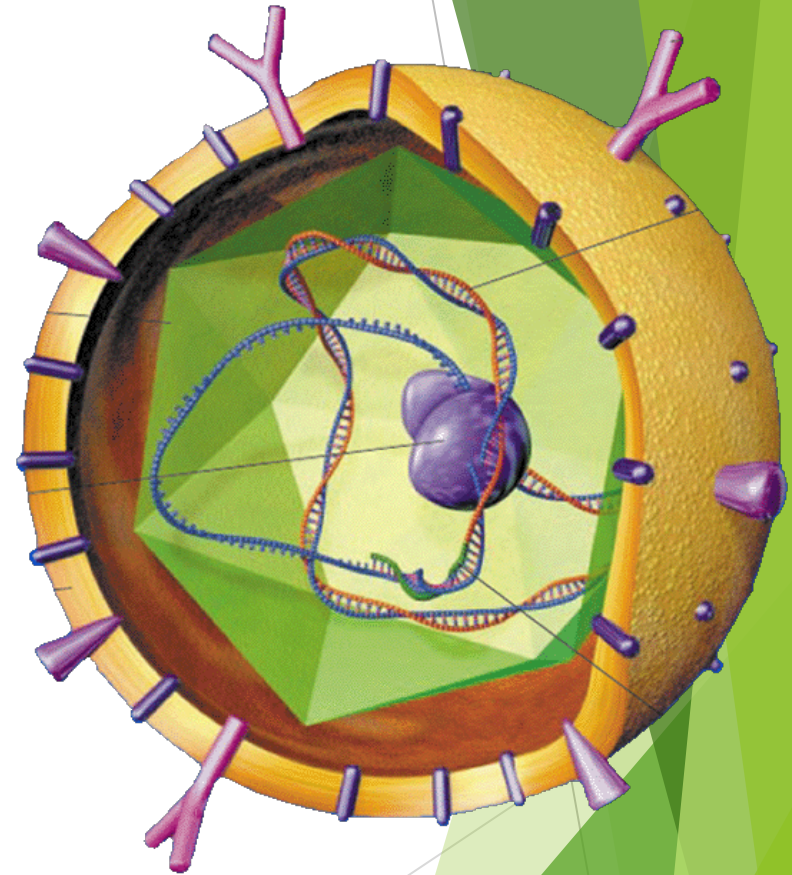
- HBsAg
- HBeAg
- Anti-HBcor IgM високі титри
- HBV DNA
- DNA-р

Вірусний гепатит В

► Фаза інтеграції

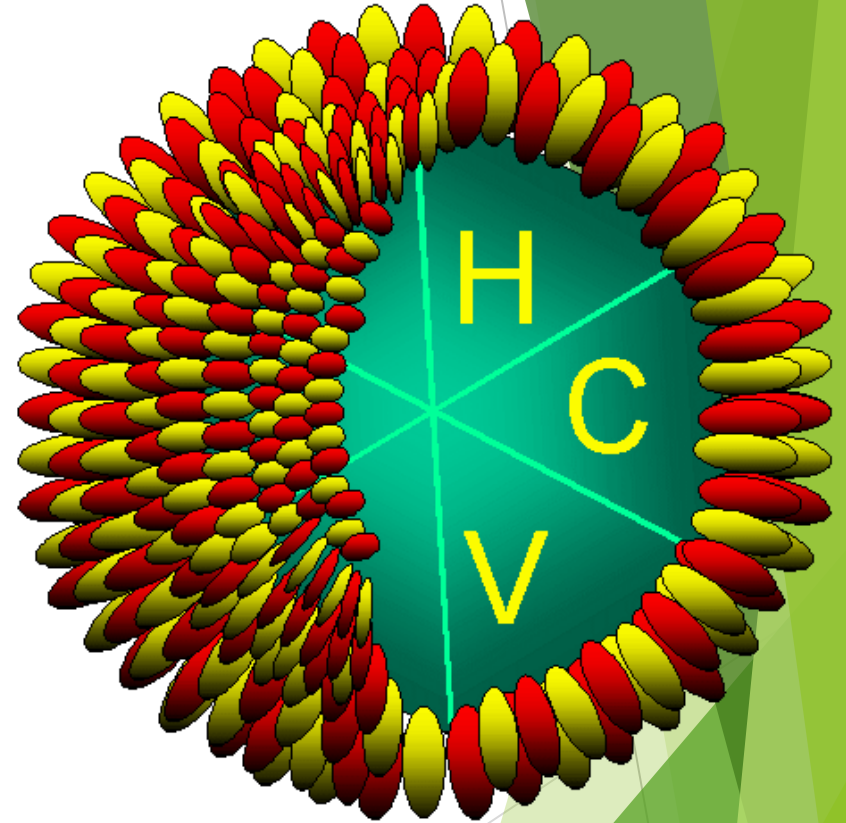
- HBsAg
  - Anti-HBe
  - Anti-HBcor
- } ■ IgG

Вірусний гепатит С

► Фаза реплікації

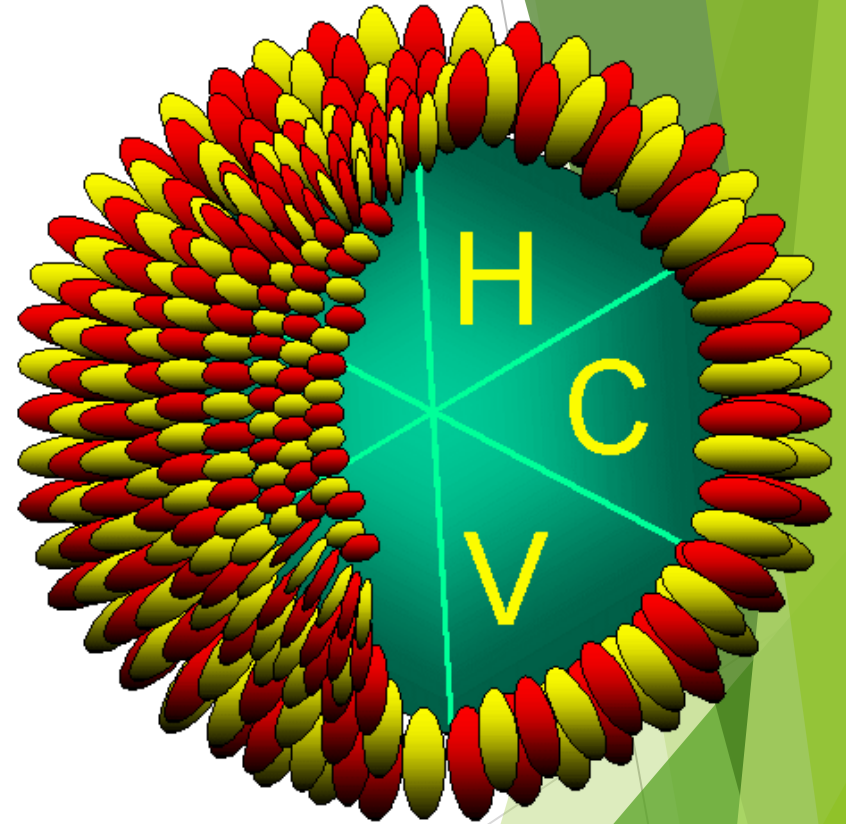
- HCV RNA
- Anti-HCV IgM

Вірусний гепатит С

Латентна фаза

■ Anti-HCV IgG

Алкогольна хвороба печінки

- ▶ Виникає внаслідок хронічної алкогольної інтоксикації
- ▶ За даними ВОЗ не рекомендується більше 21 порції для чоловіків і 14 порцій для жінок на тиждень
- ▶ 1 порція = 150 мл сухого вина/
  - ▶ 250 мл пива/
    - ▶ 40 мл 40° алкогольного напою

Фактори ризику розвитку АХГ

Недостатнє харчування

Алкоголь

Імунні механізми

Пошкодження гепатоцитів

Стать

Генетичні фактори

Алкогольна хвороба печінки

- жирова інфільтрація печінки (стеатоз)
- гострий/хронічний гепатит
- фіброз печінки
- цироз печінки

Прояви хронічної алкогольної інтоксикації:

- ▶ одутте обличчя, ін'єкція склер;
- ▶ ейфорична поведінка;
- ▶ збільшення навколоушних залоз;
- ▶ телеангіоектазії (особливо в зоні декольте);
- ▶ периферичні поліневропатії;
- ▶ енцефалопатія.

▶ *пригніченню адаптаційних можливостей,
антиоксидантного захисту*

▶ *порушенню імунологічного гомеостазу*

розвивається

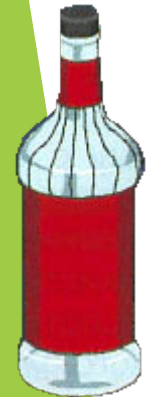
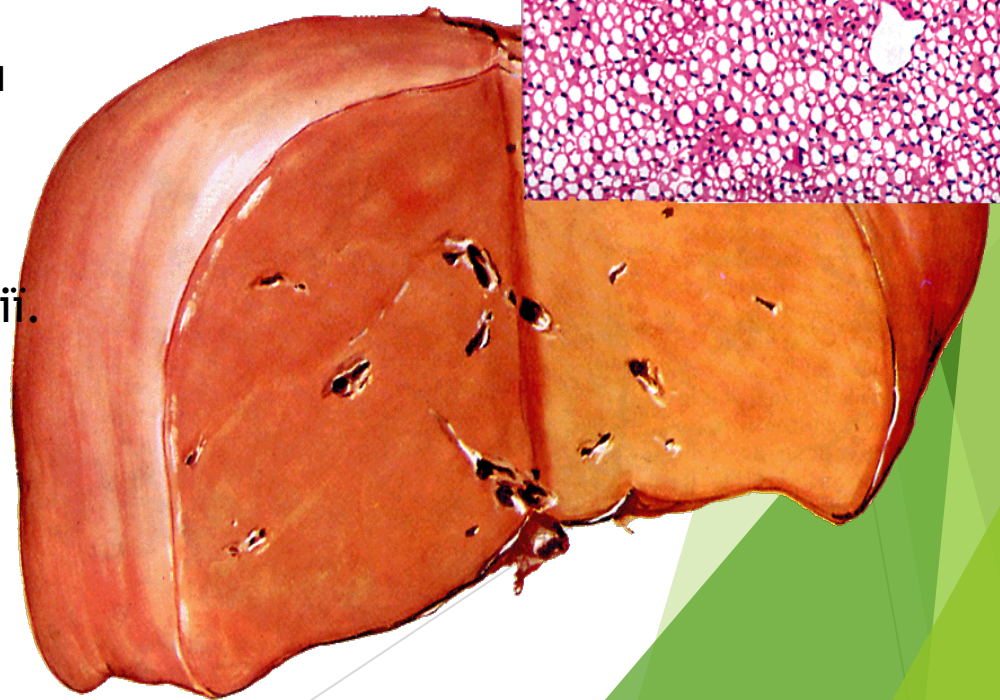
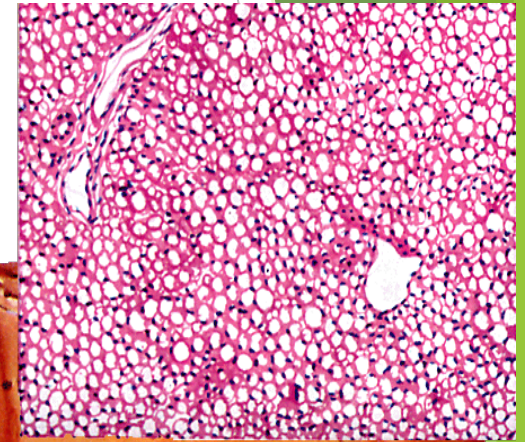
**системна мембранопатія з розвитком синдрому
регенераторно-пластичної недостатності гепатоцитів,
порушення бар'єрної детоксичної функції печінки,
гіпоксії і некрозу гепатоцитів**

Алкогольна хвороба печінки: стеатоз

Клінічно: безсимптомно

УЗД: збільшення печінки, рівномірне підвищення ехогенності, нечіткі контури, структура частіше однорідна.

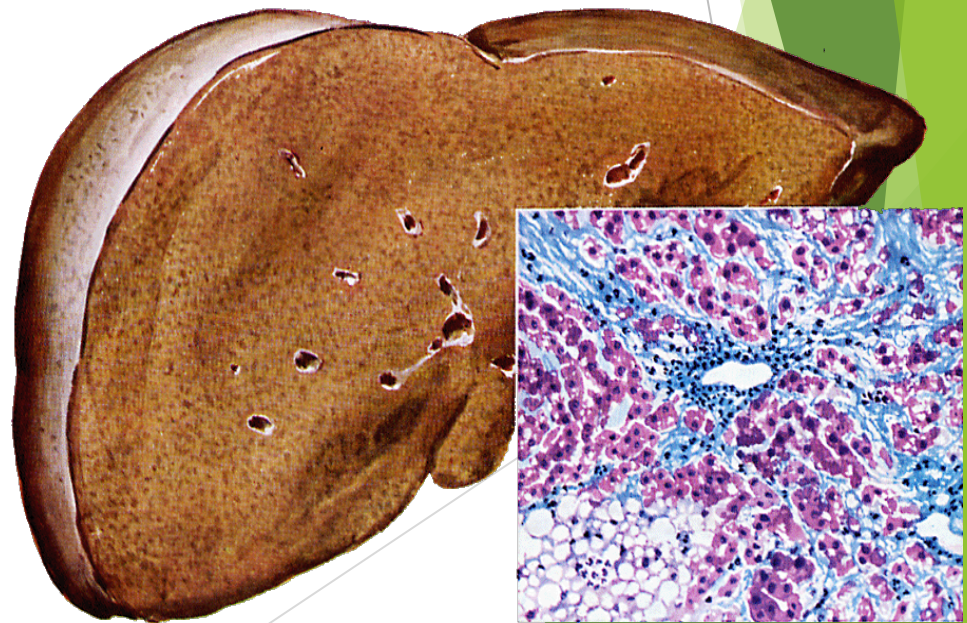
Пункційна біопсія з морфологічним дослідження біоптату - більше 50 % гепатоцитів містять жирові краплі, які зміщують ядро і органиели клітин до периферії.

Алкогольна хвороба печінки: стеатогепатит

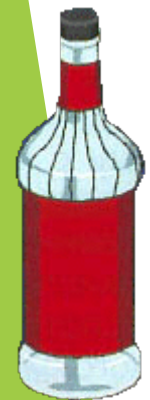
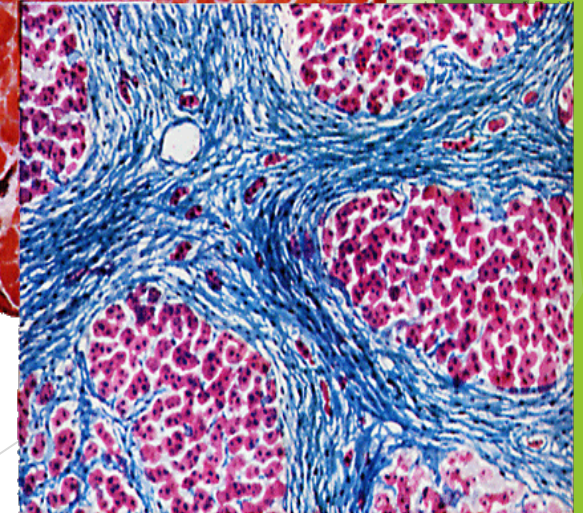
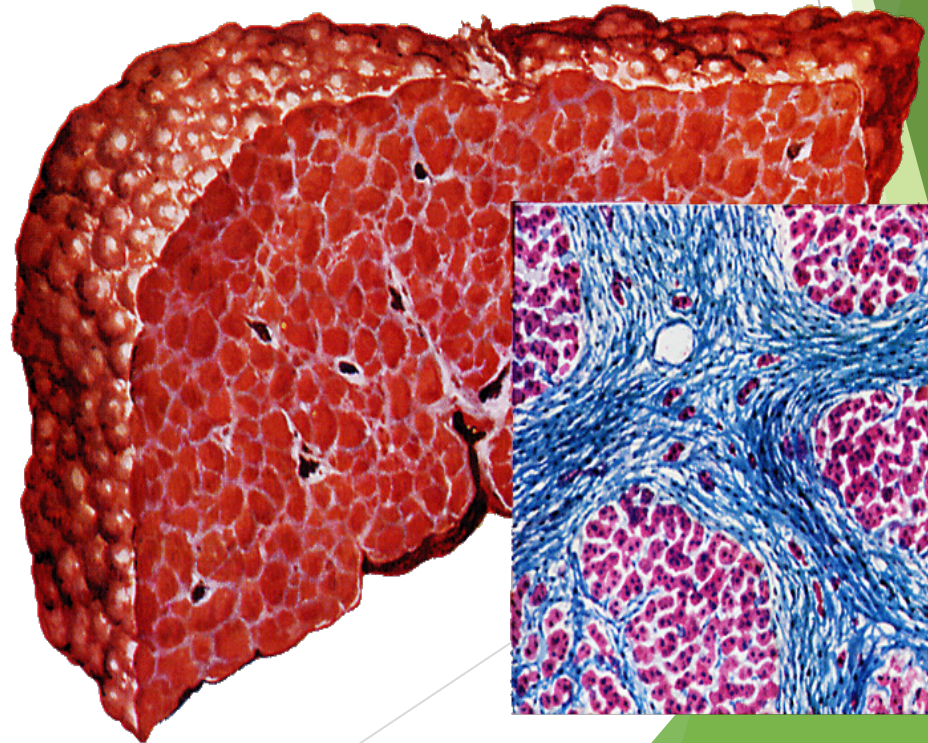
Клініка:

- біль в ділянці печінки,
- зниження апетиту,
- загальна слабкість,
- можлива жовтяниця,
- печінка збільшена, щільна, чутлива або болюча при пальпації.

Алкогольна хвороба печінки: цироз

- Початкова стадія - малосимптомна.
- Розгорнута стадія - диспепсичні явища.
- Термінальна стадія - печінково-клітинна недостатність, жовтяниця, геморагічний синдром, рефрактерний асцит.

Діагностика АХП

- ▶ ЗАК: лейкоцитоз/лейкопенія, ШОЕ
- ▶ БАК: білірубін, АЛТ, АСТ(>АЛТ), ЛФ, γ -ГТП, безвуглецевий трансферин
- ▶ УЗД: гепатомегалія, спленомегалія
- ▶ ЕГДС
- ▶ Пункційна біопсія печінки: фіброз паренхіми, тільця Меллорі

Неалкогольна жирова хвороба печінки

- ▶ являє собою клініко-патологічний синдромокомплекс, що включає гетерогенну групу захворювань печінки, спектр яких сягає від стеатозу печінки (аккумуляція триацилгліцеролів у печінці більша 5 % її маси), стеатогепатиту (запальна інфільтрація різного ступеня на тлі жирової дистрофії гепатоцитів) та фіброзу до цирозу печінки

Неалкогольна жирова хвороба печінки

Основні причини:

- ▶ Первинні: ожиріння; цукровий діабет II типу/ порушення толерантності до глюкози; гіперліпідемія, метаболічний синдром.
- ▶ Вторинні: медикаменти; с-м мальабсорбції; швидка втрата ваги; тривале парентеральне харчування, тощо.

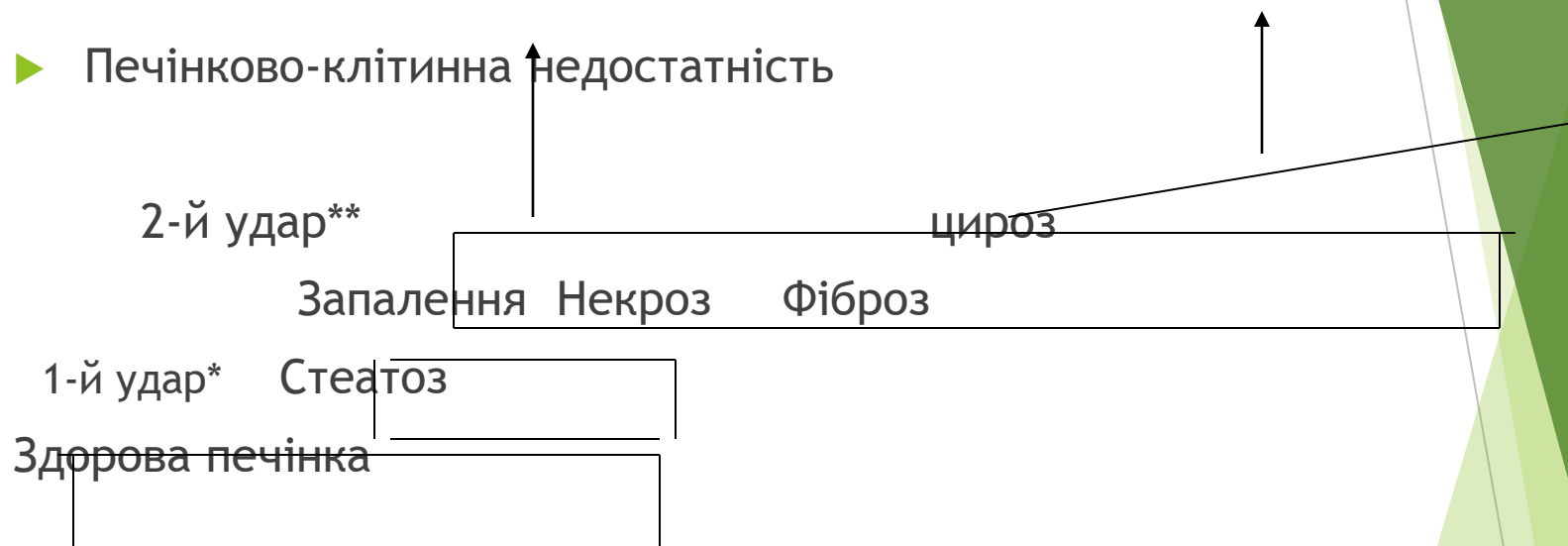
Ожиріння асоціюється

- ▶ в 95-100 % випадків з розвитком стеатозу
- ▶ в 20-47 % випадків з розвитком НАСГ.

Протягом 10 років у 20-40 % пацієнтів з НАСГ
розвивається цироз печінки

Схема патогенезу НАЖХП

(теорія “двох ударів”) (Н.Мухин, М.Северов, 2004)

- * Ожиріння і порушення толерантності до глюкози
- ** Оксидативний стрес

Стадії неалкогольної жирової хвороби печінки (НАЖХП):

- ▶ Жировий гепатоз (стеатоз) печінки
- ▶ Неалкогольний стеатогепатит

За даними морфологічних досліджень при НАЖХП виділяють:

- ▶ стеатоз печінки
- ▶ стеатогепатит
- ▶ фіброз печінки
- ▶ цироз печінки

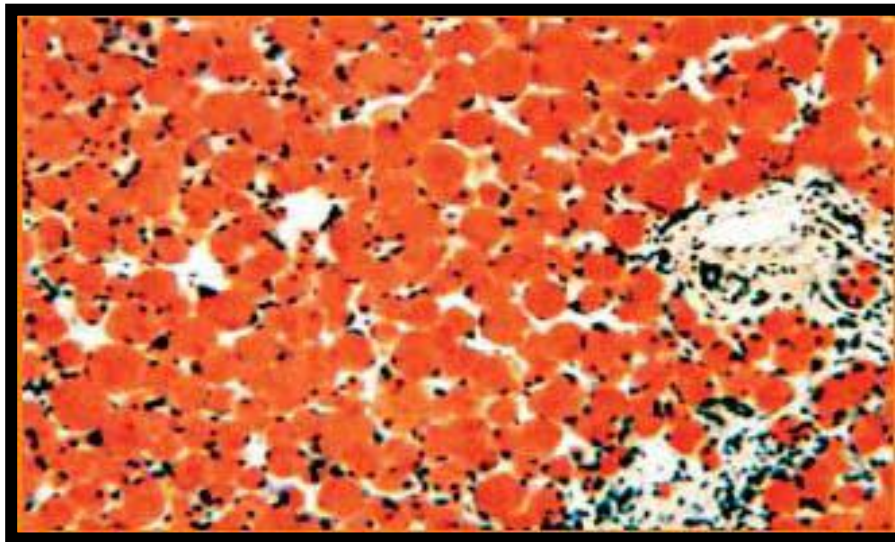
Неалкогольний стеатоз печінки

- ▶ Безсимптомний перебіг
- ▶ Диспепсичний синдром
- ▶ Трансформація в цироз

НАСГ

- ▶ характеризується жировою дистрофією і запально-дистрофічними змінами органу

Клінічні критерії НАСГ

Ю.М. Степанов, А.Ю. Філіппов, 2004

Вік	41- 60 р., іноді 11-20 р.
Стать	Частіше жіноча (65-80 %)
Супутні захворювання	Ожиріння (69-100 %) Цукровий діабет (36-75 %) Гіперліпідемія (20-81 %)
Скарги	Відсутні у 48-100 % випадків або незначний дискомфорт в черевній порожнині, біль в епігастрії, загальна слабкість
Об'єктивні дані	Гепатомегалія (часто), спленомегалія (деколи), ознаки ХЗП і портальної гіпертензії (деколи)

Лабораторні критерії НАСГ

Ю.М. Степанов, А.Ю. Філіппов, 2004

Показник	Зміни рівня показника
АЛТ, АСТ	Підвищення в 2-3 рази
ЛФ	Норма / дещо підвищений
Холестерин	Підвищення (часто)
Тригліцериди	Підвищення (часто)
Білірубін	Норма
Протромбіновий час	Норма
Білок	Норма
Феритин	Підвищення (деколи)
Маркери вірусних гепатитів	Відсутні
Аутоантитіла	відсутні

Критерії НАСГ

Ю.М. Степанов, А.Ю. Філіппов, 2004

Метод дослідження	Зміни
УЗД	Гіперехогенність тканини печінки
Біопсія печінки	Жирова дистрофія, клітинна запальна інфільтрація, можливо тільця Меллорі, формування фіброзу
Комп'ютерна томографія	Зниження щільності паренхіми печінки

Аутоімунний гепатит

- ▶ Характеризується виробленням аутоантитіл до поверхневих антигенів гепатоцитів.
- ▶ Хворіють , найчастіше, жінки 10-30 років (ж/ч -8/1)

Аутоімунний гепатит

- ▶ Пораження печінки (гепатомегалія, жовтяниця)
- ▶ Позапечінкові прояви (артралгії, шкірні висипи, НВК, гломерулонефрит, міокардит, тиреоїдит)
- ▶ Імунні розлади

Аутоімунний гепатит

- ▶ ЗАК: анемія[↑], лейкопенія, ШОЕ
- ▶ БАК: трансаміназ в 5-10 разів, диспротеїнемія, LE-клітини
- ▶ Імунологічні дослідження: ANA, SMA, SLA, LKM-1[↑]; ЦІК, зміни Т-лімфоцитів

Хронічний токсичний гепатит

- Запальне захворювання печінки, обумовлене дією медикаменту або інших хімічних речовин.

ДДТ, жовтий фосфор, пестициди, бліда поганка.

Більше 2 тис. медикаментів (парацетамол, саліцилати, антибіотики, транквілізатори, протисудомні та інші)

Хронічний токсичний гепатит

- ▶ Абдомінально-больовий синдром
- ▶ Диспепсичний с-м
- ▶ Гепатомегалія
- ▶ Жовтяниця

Первинний біліарний цироз печінки.

- ▶ хворіють частіше жінки у віці 35-50 років;
- ▶ початок завжди поступовий;
- ▶ у 60-80 % хворих першим симптомом захворювання є свербіння шкіри;
- ▶ жовтяниця розвивається пізніше (через декілька місяців або років від початку захворювання);
- ▶ характерна наявність ксантом і ксантелазм;

Первинний біліарний цироз печінки.

- ▶ ліхенізація шкіри, дифузна гіперпигментація шкіри, яка залишає вільною ділянку між лопатками (фігура метелика);
- ▶ пігментація нігтів, іноді посилений ріст волосся на обличчі і кінцівках;
- ▶ печінка збільшена, щільна, часто не чутлива при пальпації;
- ▶ селезінка збільшується на пізніх етапах захворювання;
- ▶ з прогресуванням захворювання виникають явища остеопорозу і остеомалачії;

Первинний біліарний цироз печінки.

- ▶ типові ознаки портальної гіпертензії і печінково-клітинної недостатності розвиваються пізно;
- ▶ характерним є біохімічний синдром холестазу: висока гіпербілірубінемія (за рахунок кон'югованого білірубіну), підвищення лужної фосфатази, рівня жовчних кислот, холестерину, В-ліпопротеїдів, активності трансфераз, зниження рівня заліза і альбумінів;
- ▶ порушення імунного статусу: зменшення кількості Т-лімфоцитів, збільшення рівня імуноглобуліну М, поява імунних комплексів.

Вторинний біліарний цироз печінки

- ▶ характерні свербіння шкіри, жовтяниця, лихоманка;
- ▶ ознаки портальної гіпертензії з'являються на стадії сформованого цирозу;
- ▶ різко підвищені рівні лужної фосфатази і γ -глобулінів при помірних змінах інших функціональних показників;
- ▶ імунологічний аналіз без суттєвих змін;
- ▶ при ультразвуковому дослідженні печінки виявляють її збільшення, наявність каменів, пухлин або інших перешкод для відтоку жовчі.

Формулювання діагнозу

- ▶ Хронічний гепатит, асоційований з вірусом В (С), а/ф(н/ф), мін. акт
- ▶ Хронічний алкогольний гепатит, а/ф(н/ф), мін. акт
- ▶ Хронічний медикаментозний (токсичний) гепатит, а/ф(н/ф), мін. акт

Формулювання діагнозу

- ▶ Аутоімунний гепатит, акт. фаза, мін. акт.

Активність визначаємо за клінічними ознаками і рівнем АЛТ:

мінімальна: АЛТ < 3 норм,

помірна: АЛТ від 3 до 7 норм, виражена: АЛТ > 7 норм

Приклади діагнозу

- ▶ Цироз печінки, асоційований з вірусом В (С), а/ф (н/ф), ст. субкомпенсації (клас В за Чайльдом-П'ю), ПКН II ст., ПГ II ст.
- ▶ Алкогольний цироз печінки В (С), а/ф (н/ф), ст. декомпенсації (клас С за Чайльдом-П'ю), ПКН III ст., ПГ III ст., кровотеча з варикозно розширених вен стравоходу (22.12.2007)

Основні моменти в терапії

- ▶ Цитопротекція
- ▶ Корекція порушень пероксидації
- ▶ Стимулюючий вплив на процеси фіброзування печінкової тканини
- ▶ відновлення метаболічних процесів в печінці

Медикаментозна терапія

ХЗП:

- ▶ **Етіологічна** (антивірусна, відмова від вживання алкоголю, відміна гепатотоксичних медикаментів, нормалізація ваги тіла, корекція вуглеводного обміну тощо)
  - ▶ **Базисна терапія** (гепатопротектори; нормалізація процесів травлення і всмоктування)
-
- ▶ Патогенетична (глюкокортикостероїди, цитостатики, імуномодулятори)
  - ▶ Дезінтоксикаційна терапія
  - ▶ Симптоматична терапія (набряково-асцитичного синдрому тощо)
  - ▶ Лікування печінкової енцефалопатії
  - ▶ Лікування ускладнень

Лікувальна тактика

- ▶ Режим праці і відпочинку
- ▶ Усунення впливу шкідливих факторів (алкоголь, паління, токсичні речовини, професійні шкідливості, гепатотоксичні медикаменти, інсоляція та інше)
- ▶ Дієта
- ▶ Медикаментозна терапія:

Антивірусна терапія

Показання:

- ▶ Наявність маркерів активної фази (HBV ДНК, HCV РНК)
- ▶ Підвищення рівня трансаміназ
- ▶ Гістологічні ознаки активності процесу

Протипоказання:

- ▶ Виражена ПЖН
- ▶ Аутоімунний гепатит
- ▶ Важкі супутні соматичні та психічні захворювання
- ▶ Алкоголізм, наркоманія

При ХГВ позитивний ефект очікується при умові:

- ▶ Тривалість захворювання до 2 років
- ▶ Молодий вік / початок в зрілому віці
- ▶ Жіноча стать
- ▶ АЛТ і АСТ > 5 норм
- ▶ Низький вміст HBV ДНК у сироватці крові

При ХГС позитивний ефект спостерігається при умові:

- ▶ АЛТ і АСТ < 3 норм
- ▶ Низький вміст HCV РНК у сироватці крові
- ▶ Помірні ознаки фіброзу печінки і запалення
- ▶ Відсутність холестазу
- ▶ Незначна тривалість захворювання
- ▶ HCV генотипи 2 і 3
- ▶ Вік до 45 років

Антивірусна терапія

Препарати інтерферону:

- інтрон А, реаферон, велферон, лаферон (3-6 МО 2-3 рази/тиждень в/м);
- ПегІнтрон, Пегасіс (1,5 мкг/кг 1 раз/тиждень п/ш) 6-12 міс.

Хіміопрепарати:

- ▶ Зеффікс (ламівудин) 100 мг щоденно при HBV
- ▶ Рибавирин 1000-1200 мг щоденно при HCV 6 міс.

Критерії ефективності протівірусної терапії:

- ▶ Через 12 тижнів позитивна динаміка клініки, лабораторних показників і рівня вірусемії.
- ▶ Через 6 міс.:

Нормалізація стану

Відсутність маркерів реплікації

Нормалізація АЛТ, гістологічної картини

Відсутність позитивної динаміки через 12 тижнів -
відміна антивірусної терапії

Для базисної терапії використовують гепатопротектори

- ▶ препарати з різними механізмами дії, спрямованими на нормалізацію функціональної активності печінки, потенціювання репаративно-регенеративних процесів, відновлення гомеостазу і підвищення стійкості печінки до дії патогенних факторів

Класифікація гепатопротекторів

Гепатопротектори

- ▶ Рослинного походження:
- ▶ - похідні сілімарину: легалон , карсіл, дарсіл, сілібор, гепарсіл 1-2 к. 3 рази/добу
- ▶ хофітол 1-2 т. 3 рази/добу

Есенціальні фосфоліпіди

Інтеграція ЕФЛ в мембрани клітин печінки				
Стабільність	Цитопротекція	Фізіологія	Відновлення	Імунологія
↑	↑	↑	↑	↑
Відновлення нормальної структури мембрани				
Антифібротична дія				
Покращення ліпідного обміну				
Стабілізація кількості жовчі				

Гепатопротектори

Есенціальні фосфоліпіди:

- ▶ есенціалє Н 10 мл в/в на автокрові №10-20, 2 к. 3 рази/добу
- ▶ Енерлів 2 табл. 3 рази/добу до прийому їжі
- ▶ Есслівер форте 2 табл. 3 рази/добу

Есенціальні фосфоліпіди

- ▶ 203 - клінічні дослідження - 9 512 пацієнтів
- ▶ (+1 мультицентрове дослідження - 3 453 пацієнтів)
- ▶ 139 - відкритих контролюваних досліджень,
  - ▶ 46 - простих сліпих досліджень,
  - ▶ 19 - подвійних сліпих досліджень
- ▶ 18 - досліджень на новонароджених і дітях

Гепатопротектори

- ▶ Препарати, що містять природні амінокислоти:
- ▶ цитраргінін 1-2 амп. 3 рази/добу
- ▶ гептрал 400-800 мг в/м або в/в 2-3 тижні, 1 т. 3 рази 2-4 тижні
- ▶ Глутаргін 4 % 20-30 мл на 100 мл фіз. розчину, 2 табл. 3 рази на добу

Гепатопротектори

Альфа-ліпоєва кислота:

Природний антиоксидант, метаболічний засіб, приймає участь у регуляції ліпідного і вуглеводного обмінів

Берлітін:

по 300-600 мг на 200 мл фіз.розчину в/в крап.
2-3 тижні; 1 табл. 2 рази

Альфа-ліпоєва кислота

```
graph TD; Title[Альфа-ліпоєва кислота] --- Box1[Знижує вміст загального холестерину, тригліцеридів у крові]; Title --- Box2[1-й удар]; Title --- Box3[Корегуючий вплив на вуглеводний обмін]; Box1 --> Box2; Box3 --> Box2;
```

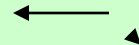
**Знижує вміст загального
холестерину,
тригліцеридів у крові**

1-й удар

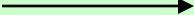
**Корегуючий
вплив на
вуглеводний обмін**

Альфа-ліпоєва кислота

```
graph TD; A[Альфа-ліпоєва кислота] --> B[Інактивує вільні радикали]; A --> C[2-й удар]; A --> D[Антиоксидантна дія (відновлює запаси внутрішньоклітинного глутатіону)]; B --> C; C --> D;
```

Інактивує
вільні радикали

2-й удар

Антиоксидантна дія
(відновлює запаси
внутрішньоклітинного
глутатіону)

Альфа-ліпоєва кислота і есенціальні фосфоліпіди

- *потенціюють гепатопротекторні властивості один одного*
- *посилюють і прискорюють процеси мембранопротекції, репарації*
- *блокують оксидативний стрес*

При АХП і НАЖХП

Комплексне лікування:

1. Дієта.
2. Нормалізація маси тіла.
3. Контроль рівня глюкози, при необхідності - корекція.
4. Енерлів по 2 капс. тричі на добу/ есслівер форте.
5. Берлітрон - при стеатозі по 1 табл. двічі на добу;
- при стеатогепатиті і цирозі печінки парентерально 300-600 ОД в/в крап. на 200 мл фіз.розчину 1-2 тижні, далі - по 1 табл. двічі на добу.

- ▶ Синтетичні препарати:
- ▶ тіотриазолін 2,5 % розчин 2 мл в/м 2 рази/добу 5 днів, 2 т. 3 рази/добу 15 днів
- ▶ антраль 1 капсула 3 рази/добу 3-4 тижні

ГЕПАТОПРОТЕКТОРИ

Препарати які містять жовчні кислоти показані при холестазі.

урсодезоксихолева кислота 10-15 мг/кг
маси тіла на добу

Урсофальк

Урсосан

Урсохол

Глюкокортикостероїди

- ▶ при помірній активності процесу 15-20 мг/добу
- ▶ при вираженій активності процесу 20-25 мг/добу
- ▶ при аутоімунному гепатиті 30-40 мг/добу

Нормалізація процесів травлення і всмоктування

- ▶ ферментні препарати (мезим-форте, пангрол, панкреатин)
- ▶ відновлення еубіозу кишечника (антибактеріальні препарати, про- і пребіотики)

Лікування набряково-асцитичного синдрому (ступенева терапія)

- Базисна терапія: обмеження прийому рідини і солі, ліжковий режим.

1 ст.: верошпірон 150-200 мг/добу

2 ст.: верошпірон 300-400 мг/добу

3 ст. + фурасемід 40-80 мг/добу (торасемід 10-20 мг)

4 ст. + фурасемід до 120 мг/добу

(гіпотіазид 50-100 мг/урегіт 25 мг)

5 ст. парацентез/ оперативні методи/
трансплантація печінки

Ефективність терапії: втрата ваги 0,5 кг/добу.

Перехід на наступний ст. терапії при втраті маси < 1,5 кг/4 доби

Лікування набряково-асцитичного синдрому

- ▶ альбумін, плазма
- ▶ Препарати калію
- ▶ венозні дилататори, неселективні в-блокатори
- ▶ цитраргінін

Лікування печінкової енцефалопатії

Значне обмеження білку в раціоні до 40 г на день або
парентеральне харчування

Дезінтоксикаційна терапія

З метою зменшення утворення аміаку в кишках —
пребіотики;

антибіотики широкого спектру дії.

З метою стимулювання знешкодження аміаку в печінці та
м'язах - препарати амінокислот

- ▶ лактулоза та її похідні
- ▶ цитраргінін
- ▶ глутаргін 50 мл 2 рази/добу на 150 мл фіз.розчину в/в
крап. 5 днів, 1-3 табл. 3 рази/добу 15 днів

Лікування кровотечі з розширених вен стравоходу

- ▶ ліжковий режим
- ▶ холод на епігастрій
- ▶ відновлення центральної гемодинамики (1,5-2 л рідини/добу в/в: 5% р-н глюкози, фіз.р-н, поліглюкин, реополіглюкин, плазма, альбумин)
- ▶ зниження портального тиску (1% спиртовий р-н нітрогліцерину 1 мл на р-ні Рінгера в/в крап, соматостатин)

Лікування кровотечі з розширених вен стравоходу

- ▶ гемостатична терапія (децинон 250-500 мг в\м 3-5 р./добу, плазма, 5% р-н амінокапронової к-ти 50-100 мл 4 р./добу в/в крап., контрикал 100т.ОД 2 р./добу в/в крап., 10% р-н глюконату кальцію 10 мл в/в)
- ▶ очисні клізми
- ▶ лазеротерапія, ендоскопічна склеротерапія, балонна тампонада
- ▶ хірургічне лікування

Лікування токсичних (медикаментозних) гепатитів:

- ▶ Негайна відміна ліків, що призвели до розвитку медикаментозного ураження печінки.
- ▶ При можливості екстрене застосування специфічних антидотів (наприклад, N-ацетилцистеїн при отруєнні парацетамолом).
- ▶ Показано повноцінне дієтичне харчування з вилученням продуктів та страв, які є навантажуючими для печінки (смажене, жирне, копчене). Обмеження тваринного білку проводиться у випадку виникнення печінкової енцефалопатії.
- ▶ Призначаються кортикостероїди, урсодезоксихолева кислота, дезинтоксикаційна терапія. Можливо застосування гепатопротекторів рослинного походження, препаратів есенціальних фосфоліпідів.

Лікування аутоімунних гепатитів:

- ▶ Патогенетична імуносупресивна терапія (глюкокортикостероїди).
- ▶ Препарати урсодезоксихолевої кислоти (УДК).
- ▶ У випадках загрози розвитку остеопорозу (похилий вік, тривалий прийом стероїдів) можливо застосування препаратів кальцію по 1 г/д, вітамін Д по 1000 ОД/д протягом 1 місяця.

Лікування: Цироз печінки компенсований (клас А за Чайльдом-Пью):

- ▶ Виключення алкоголю та гепатотоксичних факторів
- ▶ Збалансована дієта N 5 або N 5a (при диспепсичному синдромі)
- ▶ Медикаментозне лікування, як правило, не призначається.
- При вірусному цирозі В у HBV-DNA-позитивних хворих проводять протівірусне лікування.
- При вірусному цирозі С у HCV-RNA-позитивних хворих протівірусне лікування також проводять з метою покращення вірусологічних та біохімічних показників, стабілізації процесу у печінці та попередження ускладнень.
- При первинному біліарному цирозі:
  - Препарати урсодезоксихолевої кислоти тривалий час, при наявності свербіжа - препарати, що зв'язують жовчні кислоти у кишечнику, препарати кальцію, метаболіти

Субкомпенсований та декомпенсований цироз печінки

- ▶ Дієта з обмеженою кількістю білка (0,5 г/кг маси тіла) та солі
- ▶ Базисна терапія:
  - рослинні гепатопротектори — терміном 1-2 місяці
  - препарати есенціальних фосфоліпідів протягом 1-2 місяців
  - метаболітні гепатопротектори протягом 1-2 місяців
  - ферментні препарати при супутньому хронічному панкреатиті та екзокринній панкреатичній недостатності.
- ▶ При наявності набряково-асцитичного синдрому:
  - Сечогінні у вигляді монотерапії або комбінованого призначення.

При бактеріальному асциті-перитоніті: антибактеріальні препарати

- ▶ При наявності холестазу:
  - урсодезоксихолева кислота (протягом 1-2 місяців), препарати кальцію та жиророзчинних вітамінів А, Е, Д, К

Контрольні питання

- ▶ 1) Етіопатогенез захворювань печінки
- ▶ 2) Клінічні прояви захворювань печінки
- ▶ 3) Сучасні методи діагностики захворювань печінки
- ▶ 4) Сучасні методи лікування захворювань печінки

Дякую за
увагу!